

Телічко Н.А. Проблеми управління інвестуванням пенсійних накопичень в Україні / Телічко Н.А. // Економіка та управління: сучасний стан і перспективи розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченій 85-річчю Одеської державної академії будівництва та архітектури (м. Одеса, 26-27 листопада 2015 р.) / Гол. ред. І.А. Педько; відп. за вип. І.А. Ажаман – Одеса: ОДАБА, 2016. - С.92-96.

Секція: Фінанси та інвестиції

Телічко Н.А.

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту та управління проектами
Одеська державна академія будівництва та архітектури
м. Одеса, Україна*

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТУВАННЯМ ПЕНСІЙНИХ НАКОПИЧЕНЬ В УКРАЇНІ

Управління інвестуванням пенсійних накопичень - це дуже актуальна проблема на сьогодні, оскільки економіка України відчуває нестачу фінансових ресурсів, а заощадження громадян, що акумулюються накопичувальною пенсійною системою – є ідеальним джерелом довгострокових інвестицій у реальний сектор економіки.

Ціль управління активами НПФ полягає в їх прирості за рахунок інвестування цих активів у цінні папери та інші фінансові інструменти. Управляюча компанія бере на себе обов'язки розповсюдження коштів за різними класам активів (акції, облігації та інші інструменти); управління портфелем цінних паперів з урахуванням ризиків вкладення; активне управління портфелями: відстеження та реалізація арбітражних можливостей.

Актуальність даної теми обумовлена потребою дотримання принципу соціальної справедливості. Довгостроковість пенсійних накопичень нерозривно пов'язана з проблемою їх знецінення внаслідок інфляції та необхідністю фінансування витрат, наведених у пункті 5 статті 79 Закону України № 1058 «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», а саме: оплата послуг КУА, виконавчої дирекції, радників з інвестиційних питань, зберігача,

послуг з проведення планової аудиторської перевірки. В цьому контексті інвестиційний дохід має щонайменше компенсувати вказані витрати, а найкраще – забезпечити приріст пенсійних накопичень [1].

Розвиток недержавного пенсійного забезпечення виглядає досить привабливо. Недержавні пенсійні фонди (НПФ) у багатьох країнах світу є одним з основних інструментів для підвищення рівня пенсійного забезпечення населення. Питання щодо участі в НПФ як для громадян, так і для роботодавців є справою добровільною. Додаткову недержавну пенсію можна одержувати разом із державною. Щоправда, недержавне пенсійне страхування не означає відсутність ефективного управління з боку уряду. Адже за умови слабких фінансових ринків не можна говорити ані про третій, ані про другий рівень пенсійного забезпечення. Недержавне пенсійне страхування також вимагає постійного нагляду для забезпечення більш-менш надійних гарантій збереження пенсійних заощаджень. З цією метою в квітні 2005 р. ОЕСР навіть розробив рекомендації щодо управління пенсійними фондами [2].

Останнім часом представники регуляторних органів та професійні учасники фінансового ринку, особливо сегментів колективного інвестування та недержавного пенсійного забезпечення, багато говорять про необхідність впровадження ризик-орієнтованого пруденційного нагляду. Робляться і конкретні кроки у цьому напрямку. Разом з тим, чіткого розуміння того, як його здійснювати, в учасників ринку та регуляторів поки що немає [3].

Серед спеціалістів існує точка зору, яка базується на світовій практиці, що одним з основних завдань існування накопичувальної пенсійної системи поряд з соціальною складовою є формування потужного інвестиційного ресурсу, здатного стабілізувати внутрішню ситуацію у фінансовій сфері та забезпечити додаткову стійкість у період фінансових криз. Тобто інвестиційний ресурс з прогнозованою динамікою надходжень повинен стати фактором сталого зростання ВВП, надати могутнього поштовху реальному сектору економіки, забезпечити нарощення виробництва та створення доданої вартості.

Вочевидь, гарантованість регулярних надходжень грошового ресурсу до обов'язкової накопичувальної системи повинна бути використана на благо майбутнього пенсіонера шляхом стимулювання реального сектору національної економіки через надійні фінансові інструменти з метою створення доданої вартості [1].

Для проведення ефективної інвестиційної діяльності потрібно розширювати напрямки інвестування пенсійних активів. Тому, інвестиційна політика повинна [4]:

- встановлювати прозорі інвестиційні цілі для відповідного пенсійного фонду, які узгоджуються з завданням пенсійного фонду щодо забезпечення пенсійних доходів;

- враховувати потребу в належній диверсифікації та управлінні ризиком, термінах погашення зобов'язань і в ліквідних коштах цього пенсійного фонду;

- визначати стратегію розподілу активів, способи контролю і, в разі необхідності, внесення змін у довгостроковий розподіл активів з урахуванням змінних зобов'язань та умов на ринках;

- містити надійний процес управління ризиком, спрямований на те, щоб оцінювати і відповідним чином регулювати портфельний ризик, а також узгоджено управляти активами та зобов'язаннями;

- ідентифікувати сторони, відповідальні за загальне виконання інвестиційної політики. Зокрема, інвестиційна політика повинна вирішувати, чи будуть використовуватися внутрішні або зовнішні управляючі інвестиціями, обсяг їхніх обов'язків і повноважень, а також процедур відбору та контролю їх діяльності.

Ефективна система управління ризиками охоплює стратегії, процеси та процедури інформування, необхідні для виявлення, вимірювання, моніторингу, оцінки, контролю та інформування як на регулярній основі, так і у разі необхідності, а також присутність функцій ризик-менеджменту в структурі управління фондом; адекватний внутрішній контроль; наявність обов'язкового інформування.

Загальна архітектура ризик-менеджменту включає три основні складові:

1) власне пенсійні фонди;

2) наглядовий орган, однією з основних цілей якого стає забезпечення адекватного ризик-менеджменту на інституціональному рівні. Акцент у діяльності наглядових органів зміщується в бік архітектури ризик-менеджменту і його процедур у під наглядових інститутах, а також правил підтримки платоспроможності (для пенсійних планів із визначеними виплатами, які надають гарантії учасникам);

3) інші учасники ринку, які можуть впливати на рішення і дії пенсійних фондів (аудитори, актуарії, учасники пенсійних фондів, рейтингові агентства, ринкові аналітики). На них покладається роль підтримки «ринкової дисципліни». Підвищення дисципліни на ринку досягається регуляторами або шляхом збільшення ролі традиційних інститутів (аудитори та актуарії), або шляхом посилення прозорості звітності регульованих інститутів для більш ретельного її аналізу зовнішніми сторонами.

Все це свідчить про необхідність подальшого дослідження моделей і методів, котрі є необхідними для визначення співвідношення між ризиком й очікуваним рівнем дохідності інвестицій та для управління пенсійними резервами. Основна ідея полягає в тому, що майже при наявності низки загальних правил формування інвестиційного портфелю не існує єдиної моделі цього портфеля або єдиної стратегії його формування вибору, котрими змогли би користуватися КУА та НПФ.

Таким чином, задля підвищення ефективності управління пенсійними накопиченнями в Україні варто по-перше: оптимізувати інвестиційну діяльність пенсійних фондів, по-друге: здійснити та побудувати ефективну діяльність щодо вдосконалення безпосереднього процесу оперативного та стратегічного управління цими процесами. Вдосконалення саме потребує внесення до управління пенсійними коштами системи ризик менеджменту із визначенням провідної політики управління ризиками.

Список літератури:

1. Щодо основних напрямів інвестування пенсійних активів обов'язкової накопичувальної системи. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень // <http://www.niss.gov.ua/articles/396/>
2. Лещенко Н. Пенсійні системи Світу: від криз до реформ / Наталя Лещенко // <http://cost.ua/news/165-pension-crisis#sthash.aQ9hmrF1.dpuf>
3. Пруденційний нагляд та інвестування пенсійних накопичень Л.Сичова, Л. Михайлов // http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/099.htm
4. Ковалів І.З. Інвестування активів недержавних пенсійних фондів // Ковалів І.З. // Глобальні національні проблеми економіки, Електронне наукове видання, Миколаїв. - №3, 2015. - С.728-731